

Voorzitter, dank voor deze begroting in een bijzondere en voor velen barre tijd. Dank aan GS en de ambtelijke organisatie. Ook in de voorbije coronakwartalen is een berg werk verzet. Met alle ambities voor een groene, gezonde en sociale provincie terecht overeind, én een sluitende begroting, hoor je GroenLinks niet klagen. Financieel gezond, ook Deloitte velt dit oordeel.

Voorzitter, dit klinkt complimenteus, en zo is het ook de bedoeld. Natuurlijk zijn wij blij met die gegevens, maar veel méér om ons over te verheugen is er niet.

De corona pandemie trekt een zware wissel op ons allemaal. We vrezen ziek te worden, we missen onze kinderen of grootouders, we bewegen te weinig. We zitten maar achter dat beeldscherm of zien onze banen in de horeca of op en rond het podium verdwijnen.

Gedeputeerde Staten gaan voor een adaptieve aanpak, voor een organisatie die wendbaar, robuust en soepel kan inspelen op wat nodig is. Daarmee kansen creëert. Een vertragingfactor is ingevoerd, reëel als een soort onderbestedings-bestrijding. Kan GS aangeven hoe dit in de organisatie wordt opgepakt?

COVID flankerend beleid klinkt als een goede zet, al kan GroenLinks zich voorstellen dat gewoon beleid ook COVID proof is. Een scherpe scheiding lijkt ons onnodig, zeg maar niet adaptief per se.

Voorzitter,

We gaan naar de inwoners van onze provincie. Inwoners moeten we tegenwoordig heel letterlijk nemen. Een goede vriendin van me heeft vier kinderen ouder dan 20, van wie er drie thuis inwonen. Dat is geen uitzondering, jong en oud woont tegenwoordig in, en niet omdat het in de mode is.

Wonen is een recht, onvoldoende huisvesting raakt het dagelijks bestaan van mensen en is het probleem voor de laagstbetaalden het meest nijpend. Dakloosheid is het einde van de lijn en de grote toename van dakloosheid is een indicatie van de ernst van de situatie. In de afgelopen 10 jaar verdubbelde het aantal daklozen tot 40.000.

Daarom wil GroenLinks dat meer mensen toegang krijgen tot een sociale huurwoning, corporaties moeten meer armslag krijgen. Al eerder werd hier een motie aangenomen tegen de verhuurdersheffing: die is beperkt maar nog steeds niet afgeschaft. Tot onze tevredenheid vonden we het pleidooi voor de afschaffing terug in de Utrechtse inbreng voor de kabinetsformatie. Terecht wordt daarin ook gesteld dat het Rijk meer moet investeren.

De rol van de provincie is beperkt maar niet onbelangrijk: de provincie moet gemeenten met raad en daad bijstaan. GroenLinks is dan ook tevreden met het extra budget dat is opgenomen voor het programma versnelling woningbouw. En wij roepen gedeputeerde toe: geef het uit, stimuleer, speel je rol met verve!

Het regionaal programmeren is een nieuwe manier van werken waar de provincie in haar meest expliciet ruimtelijke taak aan zet is: met gemeentes overleggen waar gebouwd kan worden en daarbij de mobiliteitsopgave in het oog houden, het belang van Groen groeit mee, van huizen ook in lager en middensegment die toekomstbestendig zijn. Inmiddels zijn de eisen klimaatadaptief en energieneutraal wel het nieuwe normaal; we zullen nog stappen

moeten zetten naar circulair bouwen en aandacht voor bijzondere woonvormen of huisvesten van bijzondere doelgroepen.

De corona crisis leert ons één en ander. Bijvoorbeeld het belang van een sociale blik op het provinciale beleid en de invloed ervan op ons dagelijks leven. De sociale wijk, een gezonde leefomgeving, de inclusieve energietransitie. Met meer aandacht voor de menselijke maat kan ook iedereen meedoen en dat is nodig.

Ik licht toe waarom. In zijn algemeenheid is de sociale ongelijkheid in Nederland toegenomen en door de corona crisis wordt deze versterkt. Ondanks onze enorme welvaart is er geen sprake van dat dit voor alle inwoners welzijn betekent. Een deel van de Nederlanders doet niet mee, een miljoen mensen leven in armoede, 2,5 miljoen mensen zijn laaggeletterd, een deel heeft geen stabiele woonsituatie, geen werk, geen informeel netwerk, en leeft in een permanente onzekerheid over de toekomst. Dit brengt chronische stress, schaamte en andere gezondheidsklachten met zich mee. De coronacrisis verergert dit. Reden voor de drie directeuren van de planbureaus de noodklok te luiden en het kabinet aan te sporen niet alleen de coronabrand te blussen maar ook de groeiende sociale kloof aan te pakken. Nederland is zelfs, zo meldt de ook Makro Economische Verkenning van het CPB op Prinsjesdag, een land van sociale kloven aan het worden, tussen praktisch en theoretisch opgeleiden, tussen flexwerkers en mensen in loondienst, jongeren en ouderen. Door corona zijn zzp'ers, flexwerkers, jongeren en vrouwen kwetsbaar, raken als eerste hun werk kwijt, en profiteren niet van de NOW voor bedrijven. Arbeidsdiscriminatie neemt toe.

Ernstige waarschuwingen, en de vraag is “wat kunnen we hier in de provincie aan doen?” Voorzitter, heel veel en ik ben blij dat we die sociale agenda in de steigers aan het zetten zijn. De sociale blik en de benoemde lijnen steunt GroenLinks zeer. Ook GS ziet dat de huidige crisis de relevantie ervan vergroot. We komen er nog nader over te spreken maar alvast een voorschotje: Laaggeletterdheid is een probleem dat vaak ook andere problemen met zich meebrengt op het gebied van gezondheid, participatie en financiële zelfredzaamheid. We zien de waarde van de aanpak alleen maar toenemen. Een conferentie staat op het programma, wanneer denkt GS dat deze kan plaatsvinden?

Gediscrimineerd worden is wel het laatste wat je kunt gebruiken, voorzitter, in deze tijd. GroenLinks wil met spoed werk maken van de bepleite aanpak tegen discriminatie. Welke acties kunnen we binnenkort tegemoet zien? Hoe gaat GS motie 29 verder uitvoeren, waarmee we in juli vroegen in te zetten op het tegengaan van discriminatie en het bevorderen van diversiteit en inclusie? Wat is gedaan om medewerkers en inwoners te informeren over artikel 1 van de grondwet? Niet voor niets prominent in de hal van ons provinciehuis.

Gezondheid en leefomgeving zijn nauw verbonden. De omgevingswet biedt volop ruimte om gezondheid verder te verbinden aan ruimtelijke ordening: duurzaamheid en leefbaarheid van wijken en kernen moeten hand in hand gaan. Worden alle kansen daarin volgens GS ook goed genoeg gegrepen? Wij zien in Groen Groeit Mee een belangrijk leidend principe dat kansen biedt nóg meer Utrechtse inwoners te laten profiteren van een gezonde leefomgeving, in alle steden en kernen.

Ons voorstel om beleid te toetsen op Brede Welvaart indicatoren raakt ook hieraan, een goede fysieke en mentale gezondheid en weerbaarheid, betekenisvol werk en tijd voor mensen om ons heen. Daar heb je wat aan in coronatijd, niet aan de derde-tweede-eerste plaats op de regional competitive index. Wij dienen hiertoe een motie in, waar collega Groen van GroenLinks zo nog op ingaat.

De natuur in onze provincie is prachtig, maar heeft het moeilijk. De spanning rond stikstof en de agrarische sector is nog aanwezig, voorzitter. Wij moeten het hier gaan hebben van doorbraken. Een echte ommezwaai maken, de natuur versterken via duurzame en circulaire landbouw. Het actieplan duurzame landbouw ondersteunt, en gedeputeerde sprak in de commissie over slimme combinaties en het belang van meer integraal organiseren. GroenLinks ziet uit naar die aanpak en de resultaten daarvan, en vraagt gedeputeerde ook welke rol de voedselagenda daarin kan spelen?

Voorzitter, wat GroenLinks zwaar valt is de manier waarop in onze provincie op dit moment dieren aan hun eind komen door jacht. De voorbeelden uit de recente commissie RGW zal ik niet herhalen. GroenLinks, andere partijen en organisaties spraken hun afschuw uit over o.a. de kattenjacht en de nachtelijke vossenjacht. GroenLinks vraagt zich werkelijk af in hoeverre dit nu past bij een modern faunabeheer, waar andere mogelijkheden en middelen, ook volgens andere provincies, zeker zo effectief zijn. Maak daar echt werk van. GroenLinks en anderen willen geen jacht op zwervkatten, maar het diervriendelijk alternatief. Daar dienen we een motie voor in. Tot het zo ver is willen wij dat geschoten katten altijd op chip gecontroleerd worden. In navolging van de provincie Groningen verzoeken wij de nachtelijke jacht op vossen te verbieden. Beter dat GS dit zelf besluit dan dat de rechter hiertoe opdracht geeft. Ook hiervoor hebben wij een motie.

Voorzitter wij zijn verheugd dat GS de sociale functie van het OV expliciet aanpakt. In de sessies rond de concessies is er veel gezegd over het OV en GroenLinks roept GS op goed te blijven communiceren, zowel met de toekomstige OV-gebruiker als met PS. Qua fietsgebruik zien wij nog veel te doen in het onderhoud van bestaande routes als ook nieuwe. Voor een optimaal gebruik voor de snelle fiets, dienen wij de speed pedelecs-routeplanner-motie in.

Voorzitter, nu de concept ressen zijn vastgesteld, maken we ons op richting Ressen 1.0. Er wordt veel in gemeenten gesproken met inwoners en corporaties over energiebesparing en opwek. Nu TNO pleit voor het terugdringen van energiearmoede en ministeries oproept te gaan samenwerken hiervoor, roept GroenLinks GS op met spoed door te gaan met de ingezette transitie en ruimhartig positieve voorbeelden te delen van een sociale transitie voor iederéén. Zo dragen we stap voor stap bij aan de doelen van het klimaatakkoord, op weg naar een circulaire en klimaatneutrale samenleving. We zien goede stappen gezet worden, zijn blij met de groene en sociale ambities van dit college. De transities maken we vooral tot een succes als we ook het goede voorbeeld geven. Daarom dienen we een motie in, samen met anderen, die vraagt de eigen CO2 uitstoot in kaart te brengen en daarnaast aan de slag te gaan met interne CO2 beprijzing, zoals ook het nieuwe nationale groeifonds dat doet. Dat geeft positieve effecten binnen en buiten onze eigen organisatie.

Voorzitter, tot slot, GroenLinks is benieuwd naar het programma inwonersparticipatie dat is aangekondigd voor Q2 in 2021. Dat heeft veel tijd gevraagd en ondertussen gaat de communicatie gewoon door natuurlijk. GroenLinks waardeert de teksten over inwonersparticipatie maar vraagt zich ook af hoe te voorkomen dat de silent minority de aandacht verliest ten koste van de usual suspects. GroenLinks ziet wel “brood” in een loket waar inwoners of groepen inwoners zich toe kunnen wenden om wegwijs gemaakt te worden in de mogelijkheden om te participeren of mede-uitvoerder te worden van ons/hun beleid. Wij hopen van harte dat meer mensen zich kunnen en zullen herkennen in de provincie als overheid die er voor en door hen is.

Ik rond af. In een wereld waar de agressie soms onbevattelijk is, tegen ziekenhuismedewerkers, tegen journalisten, tegen ambtenaren is het voor ons – deeltijdpolitici – van het grootste belang ons bewust te zijn van onze woorden. Woorden doen ertoe, ook hier.

GroenLinks wenst GS én PS veel succes en vertrouwt op uw energie voor de toekomst.

Karin Boelhouwer
Fractievoorzitter
GroenLinks Provincie Utrecht